

POSTSPAREKASSER

AF

Postekspedient **J. B. Nikolaisen.**

Fra Tid til anden har Spørgsmaalet om Oprettelse af Postsparekasser i Danmark trængt sig frem til Drøftelse, men det har været meget spredt, og som oftest ikke særligt indgaaende at Sagen har været behandlet. Man har stadig slaaet sig til Ro med, at her i Landet varetog de private Sparekasser baade paa betryggende og tilstrækkelig Maade Befolkningens Sparemidler og Spareevne. I „Tidsskrift for Postvæsen“ Nr. 9 fra 1877 og i „Nationaløkonomisk Tidsskrift“ fra 1878 behandles Spørgsmaalet, og siden hen er det i sidstnævnte Tidsskrift nu og da bleven omtalt, sidste Gang i 1899. I Fagblade og Tidsskrifter indenfor Finansvæsenet, Postvæsenet, Landbruget o. fl. a. har Postsparekassernes Succes i Udlandet af og til været omtalt og drøftet, i Reglen har Artiklerne endt med Ønsket om, at vi maatte faa Postsparekasserne indført her i Landet.

I Sammenligning med de fleste Kulturlande har vi ikke særligt godt sørget for at øge Folks Spareevne. Vi har ganske vist et stort Antal Sparekasser, 510 ialt (i 1910 543), men Beliggenheden er meget ulige fordelt, Afstandene for store, Aabningstiderne for de flestes Vedkommende for sjældne. Mange Landsparekasser har kun aabent hver 14de Dag, enkelte 1 Gang om Maaneden og atter andre 1

Gang om Ugen. Ser man paa Fordelingen i de forskellige Amter, er denne ogsaa meget ulige. I Svendborg Amt findes f. Eks. kun 3 Landsparekasser, medens Viborg Amt har 45, Frederiksborg Amt 3, Præstø Amt 20, ialt findes der 400 paa Landet. Heraf møder Jylland imidlertid med Broderparten, nemlig 322, medens Øerne kun har 78. D. v. s. i Jylland findes der paa Landet 1 Sparekasse for hver 2 750 Indbyggere, Øerne har kun 1 for hver 9 764 Indbyggere. I det hele maa man sige, at Publikum har altfor daarlig og altfor ulige Adgang til at faa deres Sparemidler anbragt.

Anderledes vil Sagen stille sig, hvis man her i Landet gik over til at indføre Postsparekasserne. Jevnt fordelt over hele Landet findes der omtrent 1 200 Posthuse (Postkontorer og Brevsamlingssteder), det vil altsaa sige, at man paa én Gang opretter 1 200 Sparekasser i Ordets bedste Forstand. Posthusene er nemlig de Institutioner, der er mest ligelig fordelt over hele Landet i et passende Forhold til Antallet af Beboere, og ved at lade Posthusene fungere som Sparekasser vil man faa den bedst mulige Fordeling af Sparekasser over hele Landet. Ydermere vil Beboerne paa Stedet faa bekvem Adgang til Sparekassen, idet Posthusene praktisk talt er aabnede hele Dagen. Men ikke nok hermed, oøimod 4 000 Landpostbude besøger dagligt ethvert beboet Sted paa Landet. Hver Dag vil Sparekassen altsaa komme vandrende ind i Stuen til Folk og hente deres Spareskillinger. I Byerne vil Postsparekasserne ogsaa have en stor Opgave at løse. Her findes ganske vist altid en eller flere Sparekasser, men for det første er disse sjældent Sparested for smaa eller meget smaa Beløb, for det andet har de i Reglen kun halv saa lang daglig Aabningstid som Posthusene, for det tredje er Befolkningen langt mere fortrolig med at komme paa Posthusene end i Sparekasserne.

En af Grundene til Postsparekassernes Sejrstog gennem Landene er sikkert deres store sociale Betydning. De

private Sparekasser findes i alle Lande; men man har Tid efter anden opdaget, at de ikke rækker langt nok. De naaer ikke at faa fat i alle de smaa Beløb, som Folk ofte har tilovers, men som paa Grund af deres Lidenhed forbliver upaaagtet og smuldrer bort. Her vil Postsparekasserne blive Trawleren, der faar fat i alle Smaaskillingerne. De vil blive de mindre bemidlede og de fattiges Sparested, idet ingen anden Institution er saa godt organiseret til at modtage de mindste Beløb, der kan afses. At dette er Tilfældet, afgiver Postsparekasserne i Sverige et udmærket Bevis for. Her i Landet har de private Sparekasser for Øjeblikket 1 393 889 Konti med et Beløb af 857 976 138 Kr., d. v. s. ca. 515 Kr. indestaar paa hver Konto. I Sverige har Postsparekasserne ved Udgangen af 1912 indestaaende 47 716 785 Kr. paa 569 534 Konti, d. v. s. ca. 83 Kr. paa hver Konto. Det vil let deraf ses, hvor stor Gavn Smaamanden høster af, at Postkontorerne fungerer som Sparekasser.

I Virkeligheden har vi her i Landet intet rationelt gjort for at opelske Befolkningens Sparesans. Hist og her har man oprettet forskellige Arter af Spareinstitutioner, f. Eks. Tyendesparekasser, der administreres gratis og nærmest er af filantropisk Art, idet de paa forskellig Maade begunstiges af Stat og Kommune. De smaa Spareforeninger „Julens Glæde“, som findes baade i By og paa Land, gør indenfor deres begrænsede Omraade ikke saa lidt Gavn, og sammen med Skolesparekasserne, Øresparekasserne o. l. viser de netop, at der indenfor visse Befolkningslag trænges haardt til velorganiserede Spareinstitutioner, der er indrettet efter de mindre bemidlede Behov. Denne Trang vil Postsparekasserne afhjælpe, de vil blive det mest effektive Sparesystem, man kan opdrive, og de aabner en let Adgang under betryggende Forhold for alle Samfundsklasser til at øve sig i Sparsommelighedens vanskelige Kunst.

Her i Landet har man altid motiveret Postsparekasser-nes Overflødighed med, dels at det store Antal private

Sparekasser var tilstrækkelig til Opsamling af Befolkningens Sparemidler, og dels at Postsparekassernes Indførelse vilde virke ødelæggende paa de private Sparekasser og bl. a. unddrage disse den nødvendige Udlånskapital. Det første Synspunkt har jeg allerede omtalt, og hvad det andet angaar, tror jeg, man anvender en forkert Maalestok paa Postsparekassernes Opgave og Virksomhed.

De private Sparekasser har 2 Hovedopgaver, at modtage Sparemidlerne og frugtbargøre disse, og ikke mindst ved den sidste Virksomhed virker de lokale Sparekasser udmærket for deres Egn. Men Postsparekasserne har praktisk talt kun én Side at varetage, nemlig: Opsparing. Der bliver derfor intet Modsætningsforhold mellem de to Arter af Sparekasser, de vil tværtimod supplere hinandens Virksomhed. Hensigten med Postsparekasserne er at være den daglige Indsamler af de smaa og de mindste Beløb, og efterhaanden som disse Beløb har naaet en vis Størrelse, at overføre dem i de private Sparekasser. Derfor har man ogsaa for de fleste Landes Postsparekasser fastsat en Maksimumsgrænse for det indsatte Beløb, ligesom den lave Rente, der overalt gælder, ikke frister til store Kapitalanbringelser. At Postsparekasserne netop tager Sigte paa at tage mod de smaa Sparepenge, viser de Minimumsindskud, der gælder for de forskellige Lande, og mange Steder er Beløbet endnu mindre, idet man ved Hjælp af Sparemærker kan tilvejebringe Indskudsbeløbet.

I Udlandet trives de to Slags Sparekasser ogsaa godt Side om Side, det tyder heller ikke paa, at Postsparekasserne gør de private Sparekasser overflødige. I Sverige indestaar pr. Bog i Postsparekasserne 83 Kr., i de private Sparekasser ca. 1 425 Kr. De tilsvarende Tal er for Englands Vedkommende 259 Kr. og 525 Kr., for Frankrigs 213 Kr. og 350 Kr., for Italiens 134 Kr. og 750 Kr., for Østerrigs 76 Kr. og 1 060 Kr., for Hollands 166 Kr. og 370 Kr. o. s. fr. Som man vil se, er Postsparekasserne

Stedet, hvor Kapitaldannelsen forberedes, og hvor Spare-sansen opelskes.

Følgende Tabel viser, at Postsparekasserne ifølge hele deres Indretning ingen Konkurrent bliver til de private Sparekasser:

Land	Den aarlige Rente	Det højeste Beløb, der forrentes	Mindste Indskud
De Forenede Stater i Amerika	2 %	1 775 Kr.	375 Øre
England	2,5 —	1 800 —	90 —
Frankrig	2,5 —	1 080 — ¹⁾	72 —
Østerrig	Indtil 3 —	1 500 —	75 —
Ungarn	— 3 —	3 000 —	38 —
Holland	2,64 —	1 800 — ²⁾	38 —
Italien	2,64 —	2 880 —	72 —
Belgien	3,0 —	2 160 — ³⁾	72 —
Sverige	3,6 —	2 000 —	100 —
Rusland	4,0 —	1 920 —	48 —
Finland	4,0 —	720 —	72 —
Bulgarien	4,0 —	1 400 —	72 —

Man hører ogsaa ofte den Indvending mod Postsparekasserne, at de trækker Kapitalen bort fra den Egn, hvor den opspares og anbringer den i en stor Centralanstalt, hvorved dens lokale Frugtbarhed forsvinder. Denne Indvendings Betydning tror jeg, man overdriver stærkt. Postsparekasserne vil ikke unddrage de private ret mange Beløb, idet de første for en stor Del vil komme i Forbindelse med Folk, som de private Sparekasser hidtil ikke har haft med at gøre, der vil desuden blive opsparet Penge,

¹⁾ For Foreninger 10 800 Kr.

²⁾ — — 3 600 —

³⁾ Overstiger Beløbet 2 160 Kr., er Renten for alt det indestaaende kun 2 %.

som nu ikke opspares. Og sker det, at nogle smaa Sparebeløb søger fra de private Sparekasser til Postsparekasserne, vil de første faa rigelig Erstatning i de Summer, der aarlig, for at opnaa højere Rente, vil blive overført fra Postsparekasserne til de private Sparekasser. De svenske Postsparekassers ca. 50 Mill. Kr. viser, at man hverken af Hensyn til de private Sparekasser eller af Hensyn til den mindre bemidlede Del af Befolkningen har Lov til at lade et saa effektivt Sparesystem hvile længere.

Postsparekasserne kan ikke alene ved at vække Folks Sparesans virke som en social Løftestang; men i de opsparede Midlers Anbringelse kan man ogsaa virke socialt forbedrende. I mange Lande anbringer man Pengene i Jernbaneanlæg, Jordudstykningsforetagender eller laaner dem til Kommunerne til bestemte Foretagender.

Foruden de almindelig anvendte Postsparekasser kan man naturligvis ogsaa anvende et andet System, hvor Posthusene nærmest virker som Agenturer for de bestaaende Sparekasser, derved faar hver Egn sine egne opsparede Midler at virke med. Men denne Kombination har jo ogsaa sine Ulemper, og den er vistnok allevegne forladt. I England, hvor jeg ifjor paa Postkontorerne og paa Central Savings Bank søgte Kendskab til Postsparekassernes Virksomhed, havde jeg Lejlighed til at se, hvor udmærket de virker paa forskellige Omraader. F. Eks. benyttede Folk, der rejste meget eller jævnligt maatte skifte Arbejdsplads, Postsparekasserne meget. Der kan man med sin Bog i Lommen indsætte eller hæve Penge paa ethvert Posthus i de Forenede Kongeriger.

Postsparekasserne har snart erobret alle de europæiske Lande, og i de øvrige Verdensdele har de største og mest betydende Stater ogsaa indført dem. Ialt har 50 Stater oprettet Postsparekasser. De blev indført i

England	1861	Sverige.....	1884
Belgien.....	1865	Ungarn.....	1886
Japan	1875	Finland	1887
Italien.....	1876	Rusland	1889
Rumænien	1880	Bulgarien	1889
Holland	1881	Tyrkiet.....	1905
Frankrig.....	1882	U. S. A.	1911
Østerrig	1883	Portugal	1912

England er Postsparekassernes Moderland. Det var daværende Finansminister Gladstone, der paa Forslag af M. Sykes af Huddersfield indførte dem efter den store Sparekassekatastrofe i 1860. Den dygtige Postminister Fawcett var den, der nærmest organiserede Systemet. I Englands Postsparekasser indestaar over 3 Milliarder Kr., fordelt paa 13 Mill. Bøger, og deraf er 4 Mill. Bøger paa mindre end 18 Kr. Iøvrigt udnytter man i England Postvæsenet i langt højere Grad end her. Paa Posthusene betales forskellige Skatter og Afgifter, offentlige Forsikringer, Stempelafgifter o. s. fr., ligesom der udbetales Alderdoms-, understøttelse, Pensioner og forskellige andre Beløb vedrørende Statskassen. Nylig har man tegnet store Beløb af Krigslaanene gennem Posthusene. Man benytter der Postvæsenets udmærkede organisatoriske Indretning i en udstrakt Grad.

I Sverige har Postsparekasserne, som omtalt, naaet stor Udbredelse. Det mindste Indskud er 1 Kr., men dette Beløb kan sammenspares ved at købe en Sparemærkebog paa Posthuset og efterhaanden forsyne den med Sparemærker à 10 Øre. Svenskerne har gjort overordentligt meget for at opelske Sparsommeligheden hos Befolkningen, og Styrelsen for Postsparekasserne har i 1905 udgivet et lille Skrift: „Om Sparsamhet och Postsparbanken“, der gennem Skolerne og Posthusene blev spredt over det ganske Land. I 1913 blev der udgivet et nyt Agitationsskrift: „Sven Klingas Postsparbanksbok“, som blev uddelt i 200 000 Eksp. Postsparekasserne staar i nøje Forbindelse med den

svenske Folkeskole, og Posthusene udfører ogsaa der adskillige andre Forretninger end de rent postale.

De Forenede Stater i Amerika har været et af de sidste Lande, der har indført Postsparekasserne; men man har allerede forlængst været i Stand til at fastslaa deres Succes. Man begyndte med at aabne 48 Postkontorer, et i hver Stat, for Postsparekassetjenesten, men $\frac{1}{2}$ Aar efter gik man over til at aabne alle de 7 500 Presidential-Offices med. Den første Maaned indgik der 60 000 Dollars; men da det første Aar var gaaet, indestod der 12 Mill. Dollars. Ethvert Barn over 10 Aar, enhver Mand og enhver Kvinde kan deponere Penge i Postsparekasserne i sit eget Navn og uden nogen andens Kontrol. Indskud modtages fra 1—100 Dollars. Renten er 2 $\frac{0}{0}$, og den paaløber kun, naar Beløbet har indestaaet et fuldt Aar. En Konto maa ikke overstige 500 Dollars, naar dette Beløb er naaet, kan man, hvis man ikke udtager Beløbet, købe United States $2\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$ rentebærende Bons og aabne en ny Konto.

Vil man spare mindre Beløb end 1 Dollar, kan man købe et Sparekort, som koster 10 cts., og paa dette kan man klæbe Sparemærker. Naar 9 Mærker er klæbet paa Kortet, modtages dette som Indskud for 1 Dollar.

I Belgien indestod der ved Udgangen af 1912 1 057 $\frac{3}{4}$ Mill. Frcs., den aarlige Stigning har været ca. 50 Mill. Frcs. Paa hver Bog indestod der gennemsnitlig 351 Frcs. Der var endvidere samme Aar 4 $\frac{3}{4}$ Mill. Indskud til et Beløb af 389 Mill. Frcs. og 1 $\frac{1}{2}$ Mill. Udtagninger til et Beløb af 368 Mill. Frcs.

I Østerrig findes ca. 6 500 Posthuse, hvor Indskud kan foregaa. Mindste Indskud er 1 østr. Kr., og Maksimumsbeløbet er 2 000 Kr. Vokser en Sparers Tilgodehavende derover, opfordres han til at formindske Beløbet. Undlades dette, køber Postsparekassen Statsobligationer for ham. Spareren kan ogsaa selv forlange Statsobligationer købt, og Posthuset opbevarer disse uden Udgift for Ejeren, samt foretager Indløsning af Kupons og udtrukne Obligationer.

Landpostbudene er forpligtet til at modtage Indskud indtil 400 Kr. Herfor betales et Gebyr af 10 Heller, dog medtages Indskud indtil 10 Kr. gratis. Renten maa ikke overstige 3 0/0. Ved Udgangen af 1912 indestod der gennemsnitlig 103 østr. Kr. paa hver Bog.

Her er kun ganske kort omtalt Postsparekasserne i nogle Stater, men i Hovedtrækkene gælder de samme Principper i de fleste Lande, og saavidt mig bekendt har man intetsteds fortrudt Indførelsen af denne folkelige Institution.

For det danske Samfund, tror jeg, Tiden er inde til at man tager Sagen op til alvorlig Drøftelse. I vor sociale Fremgangstid har man ikke Lov til at lade noget Middel ligge, der kan virke forbedrende paa de daarligst stillede Befolkningslags økonomiske Kaar. Og saa meget mindre, som man ved meget smaa Midler kan gaa over til at indføre Postsparekasserne. Posthusene og Personalet har man, det er kun nødvendigt at sætte Sagen i System. Og sørger man ved en fornuftig Lovgivning for, at de private Sparekasser og Postsparekasserne hver for sig kommer til at varetage de Opgaver, der naturligt hører dem til, vil man opnaa, at disse to Institutioner paa det bedste supplerer hinanden.

De norske Arbejdersamfund anbefalede Postsparekasserne Indførelse med den Motivering, „at de vil være et mægtigt Middel til at fremme Arbejdernes og de mindre bemidlede Sparsomhedssans“. Den samme Haandsrækning tror jeg, de tilsvarende Befolkningslag i Danmark i høj Grad vilde være tjent med.
